

Tôi xin chúc mừng VJSE 2015 được tổ chức tại ĐH Kyoto. Cảm ơn ban tổ chức cho tôi cơ hội làm keynote speech. Có thể nội dung bài phát biểu không thích hợp với đề tài của keynote speech, nhưng tôi cho rằng đây là vấn đề lớn nhất và quan trọng nhất trong mối quan hệ tốt đẹp giữa hai nước Nhật Bản và Việt Nam hiện nay.

Tiêu đề bài phát biểu là “Dự án nhà máy điện hạt nhân cho ai?” Tháng 2 năm nay, tôi đã cùng một giáo sư khác đồng biên tập và xuất bản một quyển sách bằng tiếng Nhật viết về việc xuất khẩu nhà máy điện hạt nhân. . Bài phát biểu hôm nay được trích từ quyển sách đó.

Việt Nam là nơi việc nhập khẩu nhà máy điện hạt nhân từ Nhật Bản đang được cụ thể hóa nhất, tôi sẽ khảo sát để tìm hiểu phản ứng ở Việt Nam như thế nào, tìm hiểu xem nhóm ủng hộ xuất khẩu hạt nhân ở Nhật sẽ lập luận thế nào để hợp lý hóa ý kiến của họ về việc chính phủ Nhật Bản. Tôi muốn bàn về cách Nhật Bản khôn khéo lợi dụng để bán điện hạt nhân cho Việt Nam trong tình trạng quyền được biết của người dân vẫn còn bị hạn chế. Ngoài ra, tôi cũng muốn đề cập đến việc xuất khẩu nhà máy điện hạt nhân này không phải xuất phát từ lý do kinh tế đơn thuần giúp giải quyết tình trạng thiếu điện của Việt Nam, mà là lý do chính trị dưới sự hiệp lực quân sự Nhật- Mỹ, bao vây Trung Quốc nên chính phủ Nhật Bản ca bài ca “Nhật Việt hữu hảo”.

Khác với vấn đề Trung Quốc, có thể nhiều bạn người Việt chưa biết về việc nhập khẩu nhà máy điện hạt nhân, nên đầu tiên, tôi sẽ giới thiệu về địa phương dự định xây dựng nhà máy điện hạt nhân. Đó là thôn Thái An, xã Vĩnh Hải, huyện Ninh Hải, tỉnh Ninh Thuận có vườn quốc gia Núi Chúa tiếp giáp, cũng là nơi loài rùa biển - nằm trong danh sách đe dọa bị tuyệt chủng- đẻ trứng, có thôn Thái An với những rạn san hô có thể ngắm được từ đáy thuyền, là điểm đến du lịch sinh thái trong nước với những cảnh biển đẹp trải dài. Theo các nhà chuyên môn sinh vật thủy sinh, rùa biển là sinh vật nhạy cảm, chỉ cần bãi cát thay đổi trạng thái một chút là chúng không đẻ trứng. Cho dù không có sự cố xảy ra đi nữa nhưng chỉ cần xây dựng nhà máy điện hạt nhân thì chúng sẽ không bao giờ đến đẻ trứng nữa. Trong quá khứ, đã từng có đợt sóng thần cao 8 mét ập vào xung quanh thôn Thái An, theo chuyên gia người Nhật nghiên cứu Chăm, trong tỉnh Ninh Thuận, không rõ thời gian cụ thể, nhưng có mộ của những người đã mất vì sóng thần thời Chămpa, có cả nơi người Chăm thờ cúng “thần Sóng”.

Người Chăm là dân nguyên trú ở tỉnh Ninh Thuận. Tổ tiên người Chăm từ xưa có nhà nước Chămpa tại miền Trung Việt Nam, ngay sau khi tự lập, vào thế

kỷ II thì dần dần “Ấn Độ hóa”, để lại nhiều di sản văn hóa như điêu khắc hay thềm viện Hindu như di tích Mỹ Sơn. Dân số tỉnh Ninh Thuận hiện nay khoảng gần 600.000 người thì hết 12% là người dân tộc Chăm. Người Kinh sống trong thành phố, còn người Chăm phần lớn sống ở các palei (làng) vùng ven, ngoại ô. Vì vậy, vấn đề xây dựng nhà máy điện hạt nhân tại Việt Nam cần phải được cân nhắc liên quan đến vấn đề dân tộc thiểu số trong nước. Sự phản đối của thành phần trí thức người Chăm như nhà thơ Inra Sara cũng rất mạnh mẽ.

Tiếp theo, thử tìm hiểu lý do tại sao tỉnh Ninh Thuận lại được để mắt trở thành nơi xây dựng nhà máy điện hạt nhân. Tỉnh Ninh Thuận tiếp giáp với biển, dễ dàng có được nguồn nước cần thiết cho nhà máy nhưng nghèo hơn so với các tỉnh lân cận. Chỉ cần nhìn khoản thu nhập tiền mặt ta có thể thấy đây là một tỉnh nghèo. Ví dụ, năm 2010, những nơi có thu nhập bình quân đầu người hàng tháng dưới 1.000.000 VNĐ hầu hết thuộc các tỉnh khu vực miền núi Bắc bộ, nơi người dân tộc thiểu số sinh sống thì tỉnh Ninh Thuận cũng chỉ có 947.400 VNĐ/người/tháng. Các tỉnh chung quanh tiếp giáp biển Ninh Thuận, ví dụ tỉnh Khánh Hòa ở phía Bắc, có thành phố du lịch Nha Trang nổi tiếng từ thời Pháp thuộc hay tỉnh Bình Thuận ở phía Nam với khu nghỉ dưỡng Phan Thiết nổi tiếng cùng đặc sản nước mắm cũng có thu nhập 1.160.000 VNĐ. Việc này tương tự Nhật Bản, đó là các khu vực nghèo bị hy sinh cho đô thị. Công ty điện lực Tokyo đã xây dựng nhà máy điện hạt nhân ở tỉnh Fukushima để cung cấp điện cho dân Tokyo. Còn dân Fukushima sử dụng điện của công ty điện lực Tohoku (Đông Bắc). Tỉnh Fukushima bị hy sinh cho thủ đô Tokyo.

Hơn nữa, các tỉnh lân cận ngoài việc khai thác phát triển vùng biển nghỉ dưỡng, còn thu lợi từ các di tích lịch sử như tháp Chăm. Riêng tỉnh Ninh Thuận, tuy cũng có vài di tích ở vùng ngoại ô nhưng thất bại trong việc khai thác du lịch, số lượng du khách nước ngoài thăm quan tỉnh lỵ Phan Rang-Tháp Chăm lại khá ít ỏi. Vì vậy, có thể đưa ra suy đoán việc tỉnh chấp nhận kế hoạch khi được hứa hẹn món tiền hạt nhân trước mắt. Cán bộ người Kinh tỉnh Ninh Thuận được cho là những “người ngoài”, “sau khi về hưu thì sống ở thành phố Hồ Chí Minh hay Hà Nội”, số cán bộ xuất thân dân tộc Chăm thì không nhiều. Việc này hoàn toàn trái ngược với việc người dân địa phương cũng như tỉnh Lâm Đồng đã phản đối kế hoạch xây dựng “Trung tâm kỹ thuật khoa học hạt nhân” tại thành phố Đà Lạt, tỉnh Lâm Đồng, với lý do “ảnh hưởng đến du lịch”, được đưa tin vào tháng 8/2013.

Ngoài ra, xung quanh thôn Thái An có rải rác những bãi biển cát trắng nhỏ nhưng không có vùng đất đủ rộng dọc bờ biển. Ở Nhật, nhà máy điện hạt nhân

được xây dựng trên những vùng đất không có người sống nhưng tỉnh Ninh Thuận không còn những vùng đất như vậy ở ven biển nữa nên có thể nghĩ thôn Thái An đã được để mắt đến và dân làng phải di chuyển đến vùng đất cách chưa đầy 2 ki-lô-mét (trong trường hợp phát sinh sự cố điện hạt nhân, hẳn họ sẽ bị ảnh hưởng rất lớn). Ngoài làm ngư nghiệp và nông nghiệp nhỏ, họ không có cách sinh nhai nào khác, tuy thu nhập ít ỏi nhưng trên thực tế, thôn Thái An có khả năng tự túc rất cao, từ đó tạo được cuộc sống ổn định dựa vào ngư nghiệp và ngành trồng nho, tỏi, hành.

Người dân ở khu vực dự định xây dựng nhà máy điện hạt nhân đón nhận việc này như thế nào? Họ chấp nhận vì “Nhà nước đã quyết định rồi, không có cách nào khác”, hoặc vì thông tin ít ỏi nên tin rằng “hạt nhân an toàn!” Phóng sự của phóng viên Nakai Shinsuke đã làm rõ khoảng thời gian trước sự cố hạt nhân, từ tháng 7~ 8/2010, 12 người dân tỉnh Ninh Thuận sống ở vùng Nga và Nhật dự định xây dựng nhà máy điện hạt nhân đã được các công ty Nhật Bản mời đến tham quan nhà máy điện hạt nhân Fukushima, ngay sau khi trở về đã tuyên truyền “an toàn”. Tôi đã thử đề cập vấn đề nhà máy điện hạt nhân với người đàn ông lái tàu ở vịnh Thái An hay giám đốc công ty du lịch cho thuê tàu thì người đàn ông cho biết: “Nhà nước đã quyết định rồi, chỉ chịu thôi”, còn giám đốc thì: “có nhà máy điện hạt nhân cũng chẳng liên quan gì. Tôi đã làm công việc này 10 năm rồi nên chỉ có làm tiếp giống vậy thôi. Chẳng có gì thay đổi”, tức xem ra ông giám đốc này chẳng suy nghĩ sâu xa gì bởi không có thông tin. Thực tế, rạn san hô cũng bị ảnh hưởng do nước xả nhiệt từ nhà máy điện hạt nhân cho dù không xảy ra sự cố. Tôi nghĩ rằng ông này quá lạc quan.

Tiếp theo, chúng ta tìm hiểu xem phái ủng hộ điện hạt nhân ở Nhật hợp lý hóa lập luận của họ như thế nào để xuất khẩu. Phái ủng hộ có mấy lý do cho chủ trương của họ nhưng điểm chung là để đối phó với tình trạng thiếu điện xảy ra đồng thời với quá trình phát triển kinh tế. Tuy nhiên, có thể nhận biết lý do cần xuất khẩu trên phương diện đối kháng với Trung Quốc (uy hiếp quân sự, đối thủ cạnh tranh kinh tế) mới là thật lòng.

Trước tiên, tôi muốn khái quát về tình hình điện lực của Việt Nam. Ở Việt Nam, ngay cả các đô thị lớn, lâu nay vẫn xảy ra tình trạng cúp điện lâu dài cũng như cúp điện theo lịch nên nhiều người sống ở Việt Nam luôn ý thức được việc “thiếu điện”, vì vậy dễ dàng bị thuyết phục bởi lý do “vì thiếu điện nên mới cần nhà máy điện hạt nhân”. Nhưng thực tế việc chuyển điện gặp phải vấn đề to lớn, việc thất thoát dẫn đến mất điện lâu nay đã chiếm tỉ lệ khá lớn so với các

nước chung quanh. Năm 2013, thất thoát trong chuyển điện là 10.14%, tuy thấp hơn tỉ lệ 11.10% của Philippine nhưng Indonesia chỉ có 9.1%, Thái Lan 6.94% và Trung Quốc là 5.73%, Nhật Bản 4.62%. Chưa kể, như các bạn đã biết, việc tiết kiệm điện hoàn toàn không được thăm thấu. Đương nhiên, vì sự phát triển công nghiệp hóa nên điện không có dư nhưng dự đoán điện lực luôn được đặt ở mức khá cao cùng với tỉ lệ tăng trưởng GDP và tỷ lệ sinh. Chỉ đến gần đây, các nhà chuyên môn mới đặt vấn đề nghi vấn tỉ lệ quá cao này. Như các bạn biết đấy, tuy mùa hè năm nay, đặc biệt là tháng 7, Nhật Bản rất nóng nhưng điện lực vẫn đủ dùng mặc dù khi đó chưa có một nhà máy điện hạt nhân nào được tái vận hành. Lý do thứ nhất là trong 4 năm từ sau khi xảy ra sự cố Fukushima, ý thức tiết kiệm điện đã thấm nhập vào xã hội Nhật. Lý do thứ hai là tiến bộ kỹ thuật công nghệ tiết kiệm năng lượng. Lý do thứ ba là sản xuất điện năng lượng tái tạo tăng lên trong 4 năm qua. Thời điểm nhà máy điện hạt nhân Sendai ở tỉnh Kagoshima bắt đầu tái vận hành là vào ngày 11 tháng 8, trong khi thời tiết nóng nhất đã qua rồi. Nhưng chính phủ Nhật cứ cho tái vận hành, mặc dù rất nhiều người dân đã phản đối.

Bây giờ, ta thử xem xét cụ thể chủ trương chính của những nhân vật đang ra sức ủng hộ xuất khẩu nhà máy điện hạt nhân bên Nhật. GS.Đại học Waseda chuyên về chính trị Việt Nam- ông Tsuboi, thường xuất hiện trên các phương tiện thông tin đại chúng. Ông ấy là chuyên gia tư vấn lão làng về viện trợ tri thức cho các tổ chức như Cơ quan hợp tác quốc tế Nhật Bản (JICA) và Viện hàn lâm khoa học xã hội Việt Nam (VASS).

Tôi xin phép giới thiệu ý kiến của GS. Tsuboi đã phát biểu ở hội thảo “Nhật Bản và châu Á sau ngày 11/3” tại trường ĐH Waseda năm 2012. Trước tiên ông ấy đưa ra những phát ngôn mang tính phủ định điện hạt nhân như thế này. “Nhà máy ở thôn Rokkasho không phải là nhà máy xử lý cuối cùng. Chất thải hạt nhân phóng xạ thấp được đưa vào các thùng chứa còn chất thải hạt nhân phóng xạ cao được đưa vào các ống thủy tinh đặt dưới lòng đất sâu 300 mét khoảng 300 năm nhưng thời gian để làm giảm một nửa lượng chất phóng xạ plutonium là 24.000 năm đúng không. Vấn đề đặt ra là vậy đặt dưới lòng đất 300 năm như vậy chịu trách nhiệm đến mức nào với tương lai. Cá nhân tôi cho rằng việc tạo ra và vận hành các nhà máy điện hạt nhân mà không quyết định được thậm chí nơi xử lý cuối cùng về mặt cơ bản là vô trách nhiệm.”

Thế nhưng, rốt cuộc, sau đó lập luận “đối kháng với Trung Quốc” được triển khai, lý do xuất khẩu điện hạt nhân sang Việt Nam được hợp lý hóa như

sau. Ông Tsuboi nói rằng: “Tôi cho rằng những phát biểu như “*nghĩ về mối quan hệ căng thẳng lâu nay với Trung Quốc, Việt Nam muốn dựa vào Nhật Bản trên phương diện quan hệ tin cậy, phương diện kỹ thuật và phương diện tài chính kể cả sau sự cố hạt nhân Fukushima. Dựa vào Nhật Bản vừa an toàn lại cần nhắc vấn đề tiền bạc cho chúng tôi, kỹ thuật chắc chắn, chúng tôi mong muốn có nhà máy phát điện hạt nhân có thể cung cấp điện ổn định*” là thật lòng”. Mặc dù ông cho rằng “chỉ có xử lý trung gian mà không có cơ sở xử lý cuối cùng thì việc xây dựng nhà máy điện hạt nhân đã bị phá vỡ về mặt lập luận”, mà ông cứ ủng hộ xuất khẩu sang nước khác thì đã không có tính đạo đức rồi.

Người dẫn chương trình hội thảo lúc ấy, ông Matsutani đã nói thẳng “giả sử phía Việt Nam muốn có nhà máy điện hạt nhân đi nữa, thì với kinh nghiệm sự cố lần này, chẳng phải là Nhật Bản nên hành động có trách nhiệm bằng cách chỉ rõ những vấn đề vướng mắc của điện hạt nhân và từ chối xuất khẩu hay sao? Tôi cảm giác phát biểu của giáo sư Tsuboi là trước mắt cứ bán điện hạt nhân cho Việt Nam và nói “các người cũng cùng chúng tôi chịu khổ đi” vậy”.

Những chủ trương đánh vào tâm lý người Nhật Bản và Việt Nam với lý do nguy hiểm khi đối đầu cạnh tranh với Trung Quốc. Nhật Bản hiện nay có tâm lý phản Trung Quốc dâng cao, chủ nghĩa dân tộc thái quá khá nổi bật lại là một mặt dễ được dư luận chấp nhận. Chưa hết, tôi muốn lưu ý lý do cho việc nhấn mạnh nguyên nhân “Trung Quốc” còn là một góc chiến lược thế giới xoay quanh hạt nhân của Mỹ, tức việc thuận theo yêu cầu của Mỹ một cách trung thành. Sakamoto Megumi, GS. Đại học Fukushima cho rằng “kế hoạch xuất khẩu nhà máy điện hạt nhân sang Việt Nam của Nhật Bản không phải là vấn đề của hai quốc gia Nhật- Việt, mà sau đó còn là bối cảnh lợi dụng việc Nhật Bản xuất khẩu điện hạt nhân sang Việt Nam như một nước đối tác chiến lược quan trọng, Mỹ muốn thực hiện chiến lược đảm bảo an ninh châu Á để khẳng định tăng cường sự tồn tại tại châu Á”.

GS.Sakamoto đã giới thiệu, phân tích “Báo cáo Armitage thứ 3” (Đồng minh Mỹ- Nhật, Bảo đảm tính ổn định ở châu Á) như sau. Báo cáo Armitage “có đặc trưng lớn nhất ở điểm, đẩy an ninh năng lượng với điều kiện tiền đề là duy trì, mở rộng sử dụng năng lượng hạt nhân ra trước. Thêm vào đó, “báo cáo” xem trọng việc bán các lò hạt nhân dùng trong thương nghiệp, trong tình hình các nước đang phát triển tiếp tục xây dựng các lò hạt nhân, nếu nhà máy điện hạt nhân ở Nhật Bản đóng cửa vĩnh viễn thì chỉ trích Nhật Bản “đã bỏ dở trách nhiệm quốc tế khai thác nguyên tử lực”. Khi đã chỉ rõ trong tương lai Trung Quốc sẽ trở thành kẻ bán hàng đứng đầu trên thị trường quốc tế thì Nhật-Mỹ

đều “có chung lợi ích chính trị, kinh tế” trong việc thúc đẩy lò hạt nhân thương nghiệp”. GS.Sakamoto đã vạch trần chính sách xuất khẩu điện hạt nhân của Nhật Bản là làm theo ý hướng của Mỹ qua phân tích Nhật Bản xuất khẩu điện hạt nhân “là vấn đề được triển khai trong chiến lược kinh tế của Mỹ ở châu Á, lợi dụng Nhật Bản xuất khẩu hạt nhân để đối đầu với sự tồn tại của Trung Quốc trong khu vực, để duy trì, mở rộng vị thế ở châu Á, vì vậy phải được khắc cốt ghi tâm”.

Thế thì chúng ta xem thử có những vấn đề gì trong việc xuất khẩu nhà máy điện hạt nhân sang Việt Nam? Trước tiên, vấn đề xử lý chất thải phóng xạ mà ngay cả Nhật Bản cũng không thể giải quyết được và vấn đề thiên tai như sóng thần, động đất, lũ lụt luôn đi kèm với việc xây dựng tại đâu là những vấn đề được đặt ra.

Vùng biển Việt Nam tiếp giáp Thái Bình Dương thường xuyên có sóng lớn do bão gây ra. Tháng 11/2013, cơn bão tấn công Philippine khiến 10 ngàn người chết, sau đó đã đến Việt Nam và các tỉnh ven biển đã tổ chức lánh nạn với quy mô lớn. May mắn là Việt Nam không bị thiệt hại nặng nề như Philippine nhưng phải đưa ra cảnh báo rằng nếu cơn bão mạnh như vậy đổ bộ trực tiếp vào Việt Nam thì thiệt hại tương đương sóng thần.

Ngoài ra, còn phải quan tâm đến ảnh hưởng của gió mùa. Bán đảo Indochina thường có gió mùa Đông Bắc từ tháng 10 đến tháng 3 năm sau. Nghĩa là, trong khoảng thời gian này, nếu xảy ra sự cố hạt nhân tại các vùng ven biển Trung Nam bộ Việt Nam thì có khả năng chất phóng xạ sẽ theo gió mùa gây ô nhiễm toàn vùng bán đảo Indochina. Vì vậy đã có một số tổ chức NGO ở Thái Lan phản đối xây dựng nhà máy điện ở Ninh Thuận. Đặc biệt, Lào là quốc gia nằm sâu trong lục địa, nhiều người dân sống dựa vào nguồn đạm có được từ cá sông Cửu Long, có thể sẽ chịu ảnh hưởng nhiều hơn Thái Lan và Campuchia- là nơi có thể ăn cá biển. Ở Nhật, sau sự cố Fukushima, độ phơi nhiễm của cá nước ngọt trong lục địa cao bất ngờ đã được đưa tin, đó là do so với cá biển, cá nước ngọt có tính chất lưu trữ chất Kalium trong cơ thể lâu dài hơn. Nếu có sự cố hạt nhân, cơ thể chúng tiếp nhận chất Caesium (chất phóng xạ) có cấu tạo thành phần giống Kalium mà không thải ra được.

Ngoài những vấn đề không thể giải quyết được ở bất kỳ nước nào, còn có vấn đề lớn nằm ở Việt Nam là tình trạng hối lộ, tham nhũng tràn lan. Sự cố sập cầu Cần Thơ là một ví dụ được nhiều người biết đến. Năm 2007, vì tắc trách, cấu thả mà chân cầu Cần Thơ đang trong quá trình xây dựng từ nguồn vốn

ODA của Nhật đã bị sập, khiến 55 người tử vong. Không ai có thể đảm bảo rằng nhất định sẽ không có tác trách trong việc xây dựng nhà máy điện hạt nhân.

Động hướng của những trí thức tại Việt Nam

Cũng có những trí thức người Việt lên tiếng về vấn đề này. Nổi tiếng nhất là ông Phạm Duy Hiến được cho là nhà chuyên môn năng lượng hạt nhân hàng đầu Việt Nam. Ông Hiến từng là Viện trưởng viện Hạt nhân Đà Lạt- nơi có lò phản ứng hạt nhân được xây dựng từ viện trợ của Mỹ năm 1963 (dùng cho nghiên cứu giáo dục). Ông Hiến liên tục cảnh báo việc không thể đào tạo nhân lực và cho rằng còn quá sớm để xây dựng nhà máy điện nguyên tử. Ông cũng phê phán việc chính phủ hoạch tính nhu cầu điện lực quá nhiều. Cần phải nhắc, tỉ lệ điện không hiệu quả ở Việt Nam lại tăng vọt, theo ông Hiến, tỉ lệ tăng trưởng GDP năm 2013 chỉ dừng ở mức 5.3% mà lượng tiêu thụ điện tăng 12.5%. Theo thống kê từ 2008-2009 của Trung Quốc, tỉ lệ tăng trưởng GDP của nước này là 10% nhưng nhu cầu điện được hạn định chỉ tăng 6%. Ở Việt Nam, ý thức tiết kiệm điện chưa được lan rộng. Ông đã từng viết thư cho thủ tướng đương thời Kan Naoto sau sự cố Fukushima 3 tháng, tức vào tháng 6/2011, đề nghị Nhật Bản viện trợ dự án tiết kiệm điện và đào tạo kỹ thuật gia để chuyển sang năng lượng tái sinh thay vì xuất khẩu hạt nhân.

Nhà toán học Hoàng Xuân Phú sau khi đọc một số báo cáo điều tra sự cố hạt nhân của Nhật Bản bằng tiếng Anh, (4 báo cáo điều tra của Quốc hội, chính phủ, Toden, phi chính phủ) đã trả lời phỏng vấn của tôi như sau: “Đã xảy ra sự cố thảm khốc ở Nhật như vậy, sao lại còn đi xuất khẩu sang nước khác? Nếu xảy ra sự cố, người Việt Nam sẽ đòi Nhật Bản chịu trách nhiệm”. Việt Nam dự định cho đến 2030 sẽ xây dựng 14 lò phản ứng hạt nhân nhưng cho dù tất cả đều được hoàn thành thì số điện có được cũng chỉ chiếm 7.8% tổng lượng điện cần thiết (cũng cần nói trước sự cố nhà máy hạt nhân Fukushima, tỉ lệ phụ thuộc điện hạt nhân của Nhật Bản là 23.8%, ở Pháp cao nhất là 76.4%). Ông Phú nói “nếu chỉ vì chưa đến 10% nhu cầu mà xây dựng nhà máy điện hạt nhân thì rủi ro nhiều hơn lợi ích. Nếu ở mức đó thì mười mấy năm sau, đến lúc khởi động nhà máy điện hạt nhân thì đã có thể có nguồn năng lượng thay thế để cung cấp còn gì”.

Đại biểu Quốc hội, nhà sử học Dương Trung Quốc đã trả lời phỏng vấn vào tháng 3/2013 của tôi như sau: “Cảm ơn các nhà khoa học Nhật Bản đã lo lắng cho Việt Nam nhưng đúng là Việt Nam thiếu điện. Nếu phải nhập khẩu điện hạt nhân từ nước ngoài thì thà nhập từ Nhật Bản”, “chuyện đã được quyết ở

Quốc hội Việt Nam rồi thì khó mà lật ngược lại” (Quốc hội Việt Nam 05/11/2009 đã quyết định xây dựng nhà máy điện hạt nhân I, II nhưng lúc này ông Quốc bỏ phiếu trắng). Nhưng đến tháng 12/2013, ông nói “ở Việt Nam đã xuất hiện những nơi kiếm tiền từ hạt nhân nên việc thuyết phục họ thay đổi ý định là vô cùng khó khăn”, cho thấy ông đã có phần nghi ngờ về việc phản đối. Thêm vào đó, ông còn nói nhiều điều như “nếu Nhật Bản từ nay về sau tái vận hành lò hạt nhân thì các nhà nghiên cứu Nhật Bản có đến Việt Nam nói “hạt nhân nguy hiểm lắm”, “không nên làm” để vận động người dân Việt Nam phản đối hạt nhân cũng không có sức thuyết phục. Nếu Nhật Bản dứt khoát nói không với hạt nhân, trở thành hình mẫu cho khả năng phát triển kinh tế không cần hạt nhân thì mới có khả năng Việt Nam xem lại kế hoạch hạt nhân”. Tôi đã không thể đáp trả trước lời phát biểu quá đúng hòng tâm như vậy.

Hay như nguyên Phó hiệu trưởng trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội, GS. Nguyễn Minh Thuyết, vốn là Đại biểu Quốc hội đã bỏ phiếu phản đối ở Quốc hội. Ông cũng đã gửi bài viết tham gia vào cuốn sách đã nói lúc đầu của chúng tôi.

9/2014 Việt Nam có quyết định chính thức lùi lại thời gian khởi công nhà máy điện hạt nhân từ 7-9 năm, vì chưa đủ nguồn nhân lực. Nhưng cần phải xác nhận một điều rằng dứt khoát không có chuyện chính phủ Việt Nam đã chuyển hướng thành thoát hạt nhân.

Các bạn đang sống ở Nhật, vậy có theo dõi tin tức Nhật Bản không? Các bạn có biết vì ảnh hưởng của sự cố hạt nhân Fukushima mà cho đến nay vẫn còn 120.000 người chưa thể quay về nhà mình, nhiều người lánh nạn ở những nơi khác trong tỉnh Fukushima hay các tỉnh gần đó đang chịu cảnh sống nhồi nhét trong các khu nhà tạm, hay nhiều người bị ảnh hưởng sức khỏe, đau bệnh, tự sát hay trầm uất? Mặc dù có trong tay loại máy tính năng cao Speedy có thể dự đoán chất phóng xạ sẽ theo chiều gió nào, lúc nào sẽ lan rộng vậy mà chính phủ Nhật Bản lại che giấu thông tin, không cho người dân biết. Và các bạn có biết vì vậy mà biết bao nhiêu người, kể cả trẻ em đã phải chịu nhiễm phóng xạ một cách oan ức hay không? Công ty điện lực Tokyo biết trước rủi ro sóng thần nhưng viện có kinh phí đất đỏ nên không xây dựng đối sách nào. Vậy mà cho đến nay, chẳng có lấy người nào đứng ra chịu trách nhiệm về sự cố.

Rốt cuộc, việc thúc đẩy phát triển hạt nhân không gắn liền với sự phát triển của địa phương. Ngược lại, bao người chịu cảnh đất đai, nhà cửa, ruộng đồng bị cướp mất, đến mồ mả tổ tiên cũng không được thăm viếng, đành chịu mất quê hương. Nguồn nước nhiễm phóng xạ chảy ra biển vẫn chưa được chặn lại

vậy mà thủ tướng Abe vẫn nói dối “trong vòng kiểm soát” để kêu gọi phiếu ủng hộ tổ chức Olympic ở Tokyo. Nhà máy điện hạt nhân Sendai đã tái vận hành vào tháng 8. Một khi đã xây dựng nhà máy điện hạt nhân rồi thì địa phương đó sẽ thu lợi từ tiền trợ cấp của chính phủ, và sống bằng chính nhu cầu thiết yếu ăn, mặc, ở của đội ngũ nhân viên nhà máy. Vì vậy, họ dao động trước đồng tiền trước mắt mà mong đợi tái vận hành nhà máy dù biết rằng khi sự cố xảy ra thì mọi việc sẽ kết thúc. Dù biết rằng hạt nhân nguy hiểm nhưng một khi đã xây dựng rồi thì không thể nào chấm dứt.

Chưa kể, vấn đề xảy ra ở Fukushima vô cùng phức tạp và khó khăn. Đó là sự chia rẽ trong nội bộ cư dân. Người dân sống trong vòng bán kính 20 km quanh nhà máy được nhận tiền đền bù ở mức cao, nhưng ngoài phạm vi đó thì không có tiền đền bù. Tức chỉ cách nhau một con đường, một con sông mà bên kia có tiền bên này không có. Trong khi chất phóng xạ thì chẳng thay đổi qua khoảng cách một con đường. Và thế là người không được nhận tiền đền bù bất mãn. Từ đó, nội bộ cư dân không thể đoàn kết cùng nhau phản đối chính phủ và công ty điện lực Tokyo.

Nhiều bà mẹ có con nhỏ lo ngại chất phóng xạ mà tự quyết định đi đến các vùng như Kansai v...v... để lánh nạn, trong khi các ông chồng vẫn phải ở lại Fukushima để tiếp tục làm việc, gia đình phân tán, phát sinh chi phí sinh hoạt ở hai nơi khiến cuộc sống trở nên khó khăn. Những khu vực lánh nạn chỉ định dần được gỡ bỏ nhưng trên thực tế, chỉ số phóng xạ lại không trở lại như cũ. Chính phủ thì cứ một mực khẳng định “an toàn rồi, quay về đi, quay về đi” nhằm cắt giảm viện trợ. Từ đó, ảnh hưởng của chất phóng xạ lại bị tính toán nhẹ hơn thực tế. Có đến 137 em nhỏ bị ung thư tuyến giáp hoặc được cho là mắc phải căn bệnh này, một tỉ lệ cao hơn bình thường nhưng lại bị phủ nhận với lý do “kiểm tra thái quá”. Những cư dân nhấn mạnh sự nguy hiểm của phóng xạ thì bị những cư dân có ý thức thấp phê phán, gây tổn thương, từ đó sự chia rẽ lại nảy sinh.

Còn có rất, rất nhiều vấn đề không sao nói hết được. Các bạn đang có cơ hội du học Nhật Bản thế này, nếu chỉ học đúng chuyên ngành của mình, lấy được học hàm học vị rồi trở về nước, đi làm không thôi thì rất đáng chán. Nếu vậy thì không cần du học Nhật, đi nước nào cũng vậy thôi. Tôi rất mong các bạn ở đây không như vậy, mà hãy cố gắng học tiếng Nhật, cho dù chỉ có biết tiếng Anh thôi thì hãy cố gắng tìm hiểu tin tức Nhật Bản và học hỏi, lý giải cả điều tốt lẫn việc xấu của Nhật Bản. Mong các bạn phát huy những điều học tập được từ kinh nghiệm của Nhật để cống hiến và xây dựng xã hội Việt Nam tốt đẹp hơn.

Ngoài ra, nếu có ai trong số các bạn ở đây học về kỹ thuật điện hạt nhân thì mong các bạn hãy dùng kỹ thuật đó đóng cửa 50 lò hạt nhân đang ở độ tuổi già cỗi của Nhật Bản, hãy giúp đỡ Nhật Bản.